

Małgorzata Trocka

Akademia im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wielkopolskim
Wydział Ekonomiczny
Katedra Rachunkowości
e-mail: mtrocka@ajp.edu.pl

Ujęcie informacji o kapitale intelektualnym w sprawozdaniach przedsiębiorstw sektora informatycznego

Kod JEL: M41

Słowa kluczowe: kapitał intelektualny, raportowanie kapitału intelektualnego, rachunkowość, sprawozdawczość finansowa

Streszczenie: Rolą rachunkowości jest dostarczanie informacji o stanach i procesach zachodzących w organizacji. W dobie gospodarki opartej na wiedzy wyzwaniem jest ujęcie w jej systemie również informacji o charakterze niematerialnym. Celem opracowania jest ukazanie znaczenia problematyki informacji dotyczących kapitału intelektualnego oraz ich ujęcia w sprawozdaniach finansowych i raportach biznesowych, w szczególności z punktu widzenia przedsiębiorstw sektora informatycznego. W artykule posłużono się analizą literatury przedmiotu oraz badaniem danych empirycznych pochodzących ze sprawozdań oraz stron internetowych spółek indeksu WIG-informatyka.

Wprowadzenie

W świecie gospodarki opartej na wiedzy determinantem sukcesu organizacji jest nie tylko odpowiednia alokacja zasobów materialnych, ale też właściwy sposób gromadzenia, generowania, przetwarzania oraz wykorzystania informacji. Rośnie znaczenie strategicznego zarządzania wiedzą, w szczególności dotyczącą zasobów o charakterze niematerialnym. Umiejętność uczenia się szybciej niż konkurenci staje się istotnym czynnikiem sukcesu i przewagi konkurencyjnej, a wiedza źródłem wartości przedsiębiorstwa (Jarugowa, Fijałkowska, 2002, s. 18). Przedsiębiorstwa oparte na wiedzy charakteryzują się tym, że (Mroziwski, 2008, s. 20):

- a) potrafią przetworzyć to, co wiedzą, w produkty i usługi bogate w wiedzę;

- b) wiedza pochodząca z badań naukowych jest podstawą ich funkcjonowania;
- c) strategia w tych przedsiębiorstwach wyłania się od ich pracowników;
- d) są mniej kapitałochłonne;
- e) posiadają zdolności do nieustannego doskonalenia swoich produktów, edukowania swoich klientów, elastycznego zaspokajania potrzeb konsumentów.

Rolą rachunkowości jest dostarczanie informacji o stanach i procesach zachodzących w organizacji, więc wyzwaniem będzie ujęcie w jej systemie informacji o charakterze niematerialnym. Dotychczas nie ma jednak jednolitych standardów dotyczących wyceny, a następnie ujęcia w księgach rachunkowych wartości kapitału intelektualnego. Przedsiębiorstwa nie mają obowiązku publikowania informacji na ten temat. Pominięcie zagadnień związanych z kapitałem intelektualnym może prowadzić do zniekształcania prawdziwego i wiernego obrazu przedsiębiorstwa, co stanowi naruszenie kluczowych zasad rachunkowości (Zygmański, 2016, s. 227).

Celem opracowania jest ukazanie znaczenia problematyki informacji dotyczących kapitału intelektualnego oraz ich ujęcia w sprawozdaniach finansowych i raportach biznesowych. Zagadnienie to zostanie przedstawione w szczególności z punktu widzenia przedsiębiorstw sektora informatycznego. W artykule posłużono się analizą literatury przedmiotu oraz badaniem danych empirycznych pochodzących ze sprawozdań i stron internetowych spółek indeksu WIG-informatyka.

1. Systematyka informacji o kapitale intelektualnym a rachunkowość

Najprostsza definicja kapitału intelektualnego zawiera się w stwierdzeniu, że stanowi on różnicę pomiędzy rynkową a księgową wartością przedsiębiorstwa (Edvinsson, Malone, 2001, s. 45). Jest to wartość niewidzialnych zasobów firmy, które generują widzialne i dające się kwantyfikować efekty. Powszechnie przyjmuje się, że stanowi on źródło finansowania niematerialnych zasobów firmy przyczyniających się do generowania strumienia przyszłych korzyści, więc w istotny sposób wpływających na proces kreowania wartości przedsiębiorstwa (Dobija, 2004, s. 11).

Na kapitał intelektualny składają się posiadana wiedza, doświadczenie, technologia organizacyjna, stosunki z klientami oraz umiejętności zawodowe. Wszystkie te wartości dają przedsiębiorstwu przewagę nad konkurentami. Jednak nie każda wiedza jest elementem kapitału intelektualnego, a jedynie ta, która jest użyteczna dla organizacji. Nabiera ona cech kapitału dopiero wówczas, jeżeli można ją przetworzyć i wykorzystać dla dobra przedsiębiorstwa (Sopińska, 2005, s. 44). Można przyjąć, że charakterystyczne cechy kapitału intelektualnego to (Rogowski, 2006, s. 71):

- a) oparcie na wiedzy;
- b) wypełnianie luki między postrzeganiem wartości rynkowej firmy a prezentacją firmy w sprawozdawczości finansowej;

- c) objęcie wszystkich niewymiernych elementów kształtujących różnicę między całkowitą wartością przedsiębiorstwa a jego wartością finansową;
- d) niedopasowanie do modelu rachunkowości;
- e) właściwe jego wykorzystanie zapewnia przedsiębiorstwu podstawę uzyskania przewagi konkurencyjnej na rynku;
- f) złożoność kategorii, z których się składa, często o odmiennym charakterze i naturze.

Kapitał intelektualny składa się z wielu elementów, które w literaturze przedmiotu również nie zawsze są jednoznacznie postrzegane. Zestawienie wybranych najpopularniejszych koncepcji przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 1. Struktura kapitału intelektualnego

Autorzy	Klasyfikacja
Kaplan, Norton (Zbilansowana karta dokonań)	– perspektywa finansowa, – klienci, – procesy wewnętrzne, – uczenie się i wzrost.
Edvinsson (Model Scandina)	– kapitał ludzki, – kapitał strukturalny.
Sveiby (Monitor aktywów niematerialnych)	– indywidualne kompetencje, – struktura zewnętrzna, – struktura wewnętrzna.
Saint-Onge, Petrash, Armstrong, Edvinsson (Platforma wartości)	– kapitał ludzki, – kapitał klientów (relacyjny), – kapitał organizacyjny (strukturalny).
Brooking	– aktywa dotyczące ludzi, – aktywa rynkowe, – aktywa infrastruktury, – aktywa własności intelektualnej.
Fazlagic, Kurowski	– zasoby ludzkie, – aktywa intelektualne, – własność intelektualna.

Źródło: opracowanie własne na podst. Kasiewicz, Rogowski (2006), s. 82–93; Jarugowa, Fijałkowska (2002), s. 69.

Biorąc pod uwagę zasady rachunkowości, postrzeganie kapitału intelektualnego można odnieść do kategorii wartości niematerialnych i prawnych, które jednak mają znacznie węższy zakres. Porównanie definicji wartości niematerialnych i prawnych w polskim i międzynarodowym prawie bilansowym zaprezentowano w tabeli 2.

Jedynie aktywa spełniające przedstawione wymagania prawne mogą znaleźć swoje odzwierciedlenie w bilansie przedsiębiorstwa. Charakteryzują się one tym, iż powinny zapewnić pośrednio lub bezpośrednio przyszłe korzyści ekonomiczne oraz

przedsiębiorstwo musi mieć kontrolę zarówno nad posiadanymi aktywami niematerialnymi, jak i osiąganymi z ich tytułu pożytkami (Dobja, Rosolińska, 2008, s. 279–280). Pomija się znaczenie takich zasobów, jak pracownicy, ich wiedza, umiejętności, kompetencje, lojalność klientów czy reputacja firmy. Kapitał intelektualny obejmuje ponadto umiejętności członków danej organizacji do zauważania szans i przewidywania zagrożeń w otoczeniu. Wynika to ze zdolności organizacji do ich analizy i odpowiedniej reakcji. Pomaga również sprostać nowym i nieustannie zmieniającym się wyzwaniom związanym z tworzeniem oryginalnych modułów operacyjnych, które umożliwią osiągnięcie sukcesu (Jarugowa, Fijałkowska, 2002, s. 62–64).

Tabela 2. Pojęcie wartości niematerialnych i prawnych w polskim i międzynarodowym prawie bilansowym

Ustawa o rachunkowości	MSR 38 „Aktywa niematerialne”
<p>Nabyte przez jednostkę, zaliczane do aktywów trwałych, prawa majątkowe nadające się do gospodarczego wykorzystania, o przewidywanym okresie ekonomicznej użyteczności dłuższym niż rok, przeznaczone do używania na potrzeby jednostki, w szczególności:</p> <ul style="list-style-type: none"> – autorskie prawa majątkowe, prawa pokrewne, licencje, koncesje, – prawa do wynalazków, patentów, znaków towarowych, wzorów użytkowych oraz zdobniczych, – <i>know-how</i>. <p>Do wartości niematerialnych i prawnych zalicza się również nabytą wartość firmy oraz koszty zakończonych prac rozwojowych.</p>	<p>Nieposiadające postaci fizycznej, niepieniężne składniki aktywów, które są możliwe do zidentyfikowania poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyodrębnienie lub oddzielenie od jednostki i sprzedaż, przeniesienie, udzielenie na nie licencji, wynajęcie lub wymianę, osobno albo razem z odnośną umową, innym możliwym do zidentyfikowania składnikiem aktywów lub zobowiązaniem niezależnie od tego, czy jednostka zamierza tak uczynić; – prawo wynikające z umowy lub z innych tytułów prawnych niezależnie od tego, czy prawa te można przenieść lub oddzielić od jednostki lub od innych praw i obowiązków. <p>Dodatkowo składnik wartości niematerialnych charakteryzuje się możliwością:</p> <ul style="list-style-type: none"> – sprawowania nad nim kontroli, – osiągnięcia przyszłych korzyści ekonomicznych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie art. 3 ust. 1 pkt 14 Ustawy (1994) oraz MSR 38 „Aktywa niematerialne” (§ 9–17).

Zdecydowanie częściej kapitał intelektualny jest rozpatrywany z punktu widzenia aktywów. W rachunkowości należy go jednak rozumieć jako źródło finansowania aktywów kompetencyjnych stanowiące równowartość zaangażowanych środków pieniężnych i rzeczowych niezbędnych do powstania zasobów wiedzy, umiejętności i doświadczenia pracowników. Są one w dyspozycji przedsiębiorstwa w celu osiągnięcia korzyści ekonomicznych i pozaekonomicznych (Zygmański, 2016, s. 6).

Można przyjąć, że z punktu widzenia rachunkowości kapitał intelektualny charakteryzuje się tym, że (Edvisson, 2001, s. 39; Mroziewski, 2008, s. 37):

- a) jest kapitałem niefinansowym odzwierciedlającym ukrytą lukę pomiędzy wartością rynkową i księgową;

- b) ma charakter zobowiązania przedsiębiorstwa wobec grup interesów (klientów, pracowników);
- c) informacje, które go dotyczą, są dodatkową, uzupełniającą, ale nie podrzędną informacją w stosunku do wielkości finansowych.

2. Raportowanie kapitału intelektualnego

Współczesna rachunkowość w niewystarczającym stopniu ujawnia posiadany przez przedsiębiorstwo kapitał intelektualny. Istnieją w zasadzie dwa podejścia proponowane do rozwiązania tego problemu, które nie wpłyną na naruszenie podstawowych zasad rachunkowości. Przedsiębiorstwa mogą sporządzać dodatkowy raport informujący o kapitale intelektualnym, który stanowiłby część obligatoryjnego sprawozdania rocznego jednostki. Inną opcją jest włączenie mierników niefinansowych opisujących kapitał intelektualny do rachunkowości zarządczej. Pozwoliłoby to na pełniejsze odwzorowanie realizowanej strategii (Urbanek, 2008, s. 89).

Z punktu widzenia interesariuszy zewnętrznych najlepszym źródłem informacji jest raport roczny, który stanowi formę komunikacji zarządu z otoczeniem przedsiębiorstwa. Ujęcie w nim informacji o kapitale intelektualnym jest relatywnie proste, nie wymaga bowiem zmian w zakresie ewidencji czy wyceny. Raporty roczne są sporządzane obligatoryjnie przez spółki kapitałowe, cyklicznie oraz są powszechnie dostępne. Dzięki temu informacje w nich zawarte mogą być analizowane i porównywane. Propozycją może być włączenie do sprawozdania z działalności lub ujęcie w odrębnym raporcie informacji dotyczących (Dudycz, 2005, s. 223):

- a) w obszarze kapitału ludzkiego:
 - struktury wykształcenia,
 - średniego stażu pracy zatrudnionych,
 - liczby pracowników tak zwanych koncepcyjnych (projektantów, programistów, konstruktorów, pracowników naukowo-badawczych),
 - fluktuacji załogi,
 - udziału pracowników w szkoleniach;
- b) w obszarze kapitału strukturalnego:
 - posiadanych sieci informatycznych i ich dostępności,
 - stosowanego oprogramowania komputerowego,
 - przeprowadzonych modyfikacji oferowanych produktów,
 - stosowanych systemów zarządzania,
 - posiadanych aktywów intelektualnych, takich jak bazy danych, patenty, licencje;
- c) w obszarze kapitału klientów:
 - posiadanych baz danych o klientach,
 - kanałów dystrybucji,
 - rodzaju relacji z klientami.

Zalety i wady zewnętrznego raportowania informacji o kapitale intelektualnym przedstawiono w tabeli 3.

Tabela 3. Zalety i wady zewnętrznego raportowania informacji o kapitale intelektualnym

Zalety	Wady
<ul style="list-style-type: none"> – zwiększenie przejrzystości firmy dla interesariuszy zewnętrznych, co prowadzi do możliwości pozyskiwania kapitału o niższym koszcie i do wyższej kapitalizacji rynkowej przedsiębiorstwa; – zwiększenie wiarygodności firmy i zaufania do niej interesariuszy zewnętrznych; – wspieranie długoterminowej wizji prowadzenia biznesu przez propagowanie perspektywy długoterminowej; – dobre narzędzie marketingowe i promocyjne. 	<ul style="list-style-type: none"> – prezentowanie ważnych informacji o firmie, które mogą być wykorzystane przez konkurencję; – pozostawienie przestrzeni do manipulowania informacją, tak aby prezentować tylko „dobre” informacje; – ryzyko odpowiedzialności wobec interesariuszy zewnętrznych ze względu na przedstawianie informacji zorientowanych przyszłościowo, które mogą nie zostać osiągnięte; – zwiększenie kosztów, gdyż powstanie raportu jest związane z koniecznością pozyskiwania i przedstawiania nowego rodzaju informacji; – ograniczenie poziomu swobody zarządu w procesie zarządzania kapitałem intelektualnym; – zwiększenie oczekiwań wobec kadry zarządzającej i pracowników.

Źródło: opracowanie własne na podst. Rogowski (2006b), s. 187.

Nieco bardziej skomplikowane byłoby zastosowanie jednolitych metod pomiaru oraz wyceny i ujęcie kapitału intelektualnego w ramach obowiązujących sprawozdań finansowych. Jest to jednak rozwiązanie rewolucjonizujące obecne podejście do sprawozdawczości finansowej, wymuszające zmiany w standardach i chyba na razie mało prawdopodobne do wprowadzenia. Rachunkowość opiera się bowiem na perspektywie historycznej i stosuje jedynie miary pieniężne, które stanowią podstawę pomiaru i następnie prezentacji poszczególnych elementów sprawozdań finansowych. Podstawowe założenia schematu raportowania o aktywach niematerialnych są więc sprzeczne ze standardami rachunkowości finansowej, wymagają one bowiem ujęcia przyszłościowego i często wykorzystują informacje o charakterze jakościowym, które zazwyczaj są trudne do wyceny pieniężnej. Rachunkowość finansowa obejmuje swoim zakresem jedynie zdarzenia zachodzące wewnątrz przedsiębiorstwa. Kapitał intelektualny natomiast wykracza poza obszar samej organizacji, ponieważ dotyczy również na przykład relacji z klientami (Rogowski, 2006b, s. 182–183; Trocka, 2011, s. 129).

Aktualnie w Polsce nie obowiązują jednolite przepisy dotyczące raportowania informacji o kapitale intelektualnym. Próbie unormowania podlegają jedynie fakultatywne sprawozdania zewnętrzne, które można określić jako raporty biznesowe. W praktyce raportowanie biznesowe w odniesieniu do kapitału intelektualnego może przybierać różną formę – generowania oddzielnego raportu lub włączenia informacji o kapitale intelektualnym do sprawozdania zarządu lub sprawozdania zintegrowanego.

3. Informacje o kapitale intelektualnym w raportach spółek sektora informatycznego

Sektor informatyczny można uznać za bardzo dobry przykład rynku, na którym wśród funkcjonujących na nim przedsiębiorstw widać zdecydowaną różnicę pomiędzy wartością księgową a rynkową firmy. Z całą pewnością duże znaczenie odgrywa tam kapitał intelektualny. Jak pokazują badania przeprowadzone w 2010 roku w Wielkiej Brytanii, jednostki z branży finansów oraz IT osiągają najwyższe wskaźniki ujawnień informacji o kapitale intelektualnym. Ponadto wykazano dość silną i istotną ujemną korelację pomiędzy liczbą ujawnianych informacji o charakterze niematerialnym a kosztem kapitału tych jednostek (Michalak, 2012, s. 71).

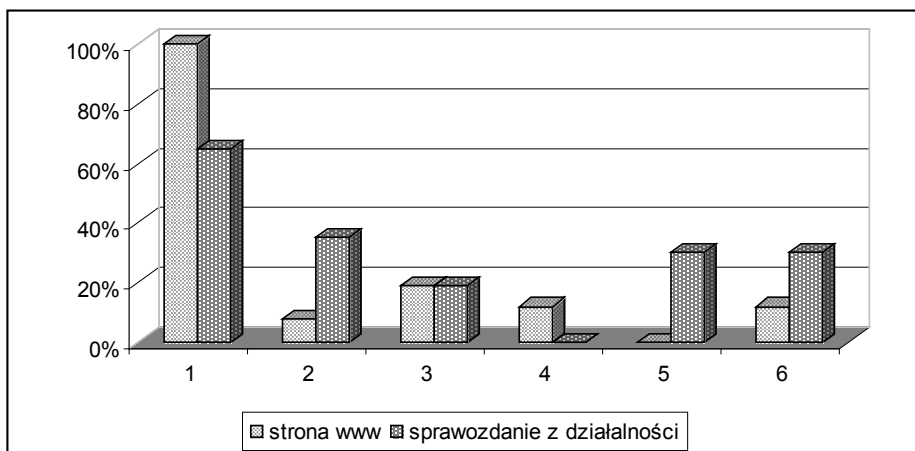
W odniesieniu do przedsiębiorstw z sektora informatycznego rynek kapitałowy nie zawsze jest w stanie właściwie wycenić notowane na giełdzie spółki. W tym segmencie często zdarzają się nieuzasadnione ekonomicznie bardzo duże wzrosty, a następnie spadki akcji. Rynek kapitałowy chłonie wszelkie informacje, które wykraczają poza standardowe sprawozdania. Wydaje się więc, że w przedsiębiorstwach informatycznych celowe, a wręcz konieczne jest przekazywanie potencjalnym inwestorom informacji o charakterze niematerialnym.

Na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie notowanych jest 26 spółek należących do Indexu WIG-informatyka, które zostały poddane badaniu. Analizie podlegała zawartość firmowych stron internetowych oraz publikowane raporty roczne i inne sprawozdania dostępne na stronach WWW. Indeks WIG-informatyka jest indeksem sektorowym, w którego skład wchodzi spółki uczestniczące w indeksie WIG i jednocześnie zakwalifikowane do sektora „informatyka”.

Analizując sprawozdawczość dotyczącą informacji o kapitale intelektualnym przedsiębiorstw-spółek z indeksu WIG-informatyka, można stwierdzić, że żadne z badanych przedsiębiorstw nie sporządza odrębnego sprawozdania z kapitału intelektualnego. Nie poświęca też temu zagadnieniu osobnego miejsca na swoich stronach internetowych. Pewien zakres informacji, dotyczący wybranych elementów kapitału intelektualnego, znajduje się właśnie na firmowych stronach WWW oraz w rocznych sprawozdaniach, jednak ich zawartość znacznie się różni z punktu widzenia zakresu i jakości informacji oraz sposobów jej prezentowania. Żadna z badanych spółek nie publikuje raportów zintegrowanych.

Najczęściej koncepcja kapitału intelektualnego opiera się na jego podziale na kapitał ludzki, kapitał strukturalny oraz kapitał klientów, które wzajemnie się przeplatają i oddziałują na siebie. W badanych spółkach najmniej informacji dotyczyło kapitału ludzkiego. Co prawda wszystkie przedsiębiorstwa publikują zarówno na stronach internetowych, jak i w sprawozdaniu z działalności dane osób zarządzających oraz sprawujących nadzór nad spółką, ale już nie odnoszą się one do pracowników firmy. W rocznych sprawozdaniach można odnaleźć informacje dotyczące zatrudnienia, które podawane są liczbowo, w sposób zbiorczy i bez szczegółowego opisu. Jedynie 8% badanych spółek charakteryzuje posiadane zasoby ludzkie.

Dużo szerzej spółki indeksu WIG-informatyka raportują informacje dotyczące na przykład innowacyjności produktów i usług, prowadzonych prac badawczo-rozwojowych czy strategii organizacji i jej struktury organizacyjnej, które można zaliczyć do kapitału strukturalnego. Rozkład procentowy zakresu ujawnień przedstawiono na rysunku 1.

1. Produkty, usługi, innowacyjność.
2. Prowadzone prace badawczo-rozwojowe.
3. Strategia organizacji.
4. Metody i techniki zarządzania.
5. Zmiany w zasadach zarządzania.
6. Struktura organizacyjna.

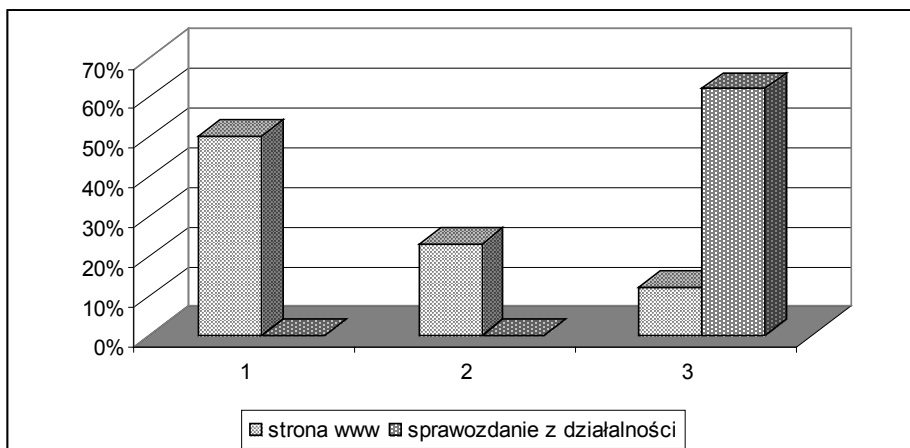
Rysunek 1. Zakres ujawnień informacji o kapitale strukturalnym w spółkach indeksu WIG-informatyka

Źródło: opracowanie własne na podst. danych spółek indeksu WIG-informatyka.

Za informacje o kapitale klienckim można uznać zamieszczane przez spółki sektora informatycznego charakterystyki rynków zbytu, klientów i partnerów czy też referencje. Ich rozkład procentowy zaprezentowano na rysunku 2.

Charakteryzując jakość udostępnianych informacji o kapitale intelektualnym należy stwierdzić, że badane jednostki bardzo chętnie chwala się swoimi produktami i usługami, szeroko opisując to szczególnie poprzez firmowe strony internetowe. Również dużo miejsca zajmują przykładowe realizacje projektów wraz z referencjami. Część publikowanych informacji, na przykład osiągnięcia w dziedzinie badania i rozwoju, wielkość zatrudnienia, wynika z przepisów ustawy o rachunkowości. Są tam zawarte wytyczne odnośnie do sporządzania sprawozdania z działalności oraz informacji dodatkowej. Wszystkie ujawniane informacje dotyczące kapitału intelektualnego charakteryzują się dość dużym

poziomem ogólności. Są prezentowane raczej opisowo i w różny sposób, co utrudnia ich porównanie zarówno w czasie, jak i pomiędzy poszczególnymi przedsiębiorstwami.

1. Referencje.
2. Klienci/partnerzy.
3. Rynki zbytu.

Rysunek 2. Zakres ujawnień informacji o kapitale strukturalnym w spółkach indeksu WIG-informatyka

Źródło: opracowanie własne na podst. danych spółek indeksu WIG-informatyka.

Podsumowanie

Artykuł stanowi kolejny głos w dyskusji nad włączeniem informacji o kapitale intelektualnym do sprawozdawczości. Pomimo iż od lat pojawiają się różne koncepcje, nadal nie wypracowano jednolitego stanowiska, a kapitał intelektualny stanowi ciągle wyzwanie dla współczesnej rachunkowości. Również praktyka pokazuje, że nawet spółki notowane na rynku kapitałowym, z sektora bardzo wrażliwego na zasoby niematerialne, nie decydują się na kompleksowe ujawnianie informacji o kapitale intelektualnym. Stosunkowo niewielkie zainteresowanie spółek sektora informatycznego raportowaniem tego obszaru może wynikać z obawy przed ujawnianiem informacji, które mogłyby wykorzystać potencjalni konkurenci. Z drugiej jednak strony w przypadku przedsiębiorstw, które nie posiadają aktywów materialnych, szczególnie młodych i z krótką historią kredytową, wiarygodne informacje o kapitale intelektualnym mogłyby ułatwić pozyskanie kapitału.

Kapitał intelektualny ze względu na swój niematerialny charakter jest trudny do skopiowania oraz naśladowania i tym samym stanowi potencjalny obszar, w którym przedsiębiorstwa mogą poszukiwać przewagi konkurencyjnej (Łukasiewicz, 2015,

s. 148). Przedsiębiorstwa, podejmując decyzję o sporządzeniu i publikowaniu informacji na temat kapitału intelektualnego, muszą w pierwszej kolejności określić formę, w jakiej będą to robić. Poza tym istotnym czynnikiem jest także ocena kosztów związanych z przygotowaniem takich raportów. Innym problemem może się okazać brak zaufania potencjalnych ineteresariuszy zewnętrznych do informacji, które nie są w żaden sposób weryfikowane. Ze względu na brak jasno określonych standardów czy uznawalność w doborze wskaźników nie mogą być też porównywane.

Bibliografia

- Dobija, D. (2004). *Pomiar i sprawozdawczość kapitału intelektualnego przedsiębiorstwa*. Warszawa: Wyd. WSPiZ im. Leona Koźmińskiego w Warszawie.
- Dobija, D., Rosolińska, A. (2008). Pomiar i wycena zasobów wiedzy. W: D. Jemielnik, A.K. Koźmiński (red.), *Zarządzanie wiedzą* (s. 246–301). Warszawa: Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne.
- Dudycz, T. (2005). *Zarządzanie wartością przedsiębiorstwa*. Warszawa: PWE.
- Edvisson, L., Malone, M. (2001). *Kapitał intelektualny*. Warszawa: PWN.
- Jarugowa, A., Fijałkowska, J. (2002). *Rachunkowość i zarządzanie kapitałem intelektualnym. Koncepcje i praktyka*. Gdańsk: ODDK.
- Kasiewicz, S., Rogowski, W. (2006). Koncepcja zarządzania kapitałem intelektualnym. W: R. Kasiewicz, W. Rogowski, M. Kicińska, *Kapitał intelektualny. Spojrzenie z perspektywy interesariuszy* (s. 78–114). Kraków: Oficyna Ekonomiczna.
- Łukasiewicz, G. (2015). Zakres i skutki raportowania kapitału intelektualnego we współczesnych organizacjach. *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, 386, 134–150.
- Michalak, J. (2012). *Kapitał intelektualny – trendy w pomiarze, prezentacji i badaniach*. W: I. Sobańska, P. Kabalski (red.), *Współczesne nurty badawcze w rachunkowości* (s. 151–177). Łódź: Wyd. UŁ.
- Mroziewski, M. (2008). *Kapitał intelektualny współczesnego przedsiębiorstwa. Koncepcje, metody wartościowania i warunki jego rozwoju*. Warszawa: Difin.
- Rogowski, W. (2006a). Kapitał intelektualny jako generator nowych czynników konkurencyjności. W: R. Kasiewicz, W. Rogowski, M. Kicińska, *Kapitał intelektualny. Spojrzenie z perspektywy interesariuszy* (s. 62–77). Kraków: Oficyna Ekonomiczna.
- Rogowski W. (2006b). Raportowanie o kapitale intelektualnym interesariuszom zewnętrznym. W: R. Kasiewicz, W. Rogowski, M. Kicińska, *Kapitał intelektualny. Spojrzenie z perspektywy interesariuszy* (s. 168–195). Kraków: Oficyna Ekonomiczna.
- Sopińska, A. (2005). Istota kapitału intelektualnego przedsiębiorstwa. W: P. Wachowiak (red.), *Pomiar kapitału intelektualnego przedsiębiorstwa* (s. 43–50). Warszawa: Oficyna Wydawnicza SGH.
- Trocka, M. (2011). Korzyści i problemy dotyczące wdrożenia koncepcji sprawozdania z kapitału intelektualnego. W: J. Gierusz, T. Martyniuk (red.), *Kluczowe problemy teorii i praktyki rachunkowości*. Gdańsk: Fundacja Rozwoju UG.

Urbanek, G. (2008). *Wycena aktywów niematerialnych przedsiębiorstwa*. Warszawa: PWE.

Ustawa z 29.09.1994 o rachunkowości. Dz.U. 2016, poz. 1047.

Zygmański, T. (2016). *Wycena kapitału intelektualnego a prezentacja w sprawozdaniach finansowych na przykładzie wybranych spółek przemysłu metalowego w Polsce*. *Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach*, 268.

INFORMATION ABOUT INTELLECTUAL CAPITAL IN THE REPORTS OF IT SECTOR ENTERPRISES

Keywords: intellectual capital, intellectual capital reporting, accounting, financial reporting

Summary. The role of accounting is to provide information about the conditions and processes in the organization. In the era of knowledge-based economy challenge it is to recognition in the system, the information of an intangible nature. The aim of the study is to show the importance of the issue of information on intellectual capital and its recognition in the financial statements and business reports, particularly from the point of view of IT corporate sector. The article was used analysis of literature and the study of empirical data derived from reports and websites companies index WIG-informatics.

Translated by Małgorzata Trocka

Cytowanie

Trocka, M. (2017). Ujęcie informacji o kapitale intelektualnym w sprawozdaniach przedsiębiorstw sektora informatycznego. *Ekonomiczne Problemy Usług*, 2 (127), 321–331. DOI: 10.18276/epu.2017.127-29.